МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

МКОУ "Цурибская СОШ"

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы МКОУ Цурибской «СОШ»

________________________ Ярбилова А. Г.

Приказ №83

от «25» августа2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Авар мац1»

для обучающихся 5 класса

Составила: *Магомедова А. И.*

с. Цуриб 2023 год

ПРОГРАММАЯЛЪЕ БАЯН

...Школалъул ц1акъго к1вар бугебмасъалалъунккола г1ун бач1унеб г1елалъе щулиябвагъваридаолъайкьей, гьезулъгьеблъайпрактикаялда х1алт1изабизе бажариваругьунлъилъугьинаби, дунялалдехунматериалистиявбербалагьибижизаби.

Авар литературияб мац1алъул кьуч1ккола болмац1, аммалитературияб мац1 бечелъизе к1вар бугеб маг1данльун кколакиналгодиалекталванаречиял. Цогидал мац1азго г1адин, авар мац1альги г1аммаб куцалда т1олго маг1арулазул рух1ияб бечелъижанибебачуна.

Ахирабзаманалда г1исинал миллатазул мац1ал церет1еялде ц1ик1к1араб к1вар кьолеббуго. Гьелмиллатазул рук1а-рахъин цебет1еялдаго цадахъ, гьезул мац1алги бечелъула, церет1ола вахадубккунгигьел церет1езаризе руго.

Школалда авар ма1мальиялда цереч1арал масъалаби.

Авар мац1школалдалъазабиялда цереч1арал масъалабилъунккола: ц1алдохъабазул к1алзул вахъвавул калам цебет1езаби, пасих1го ц1али камиллъизабивакаламалъул культура борхизаби.

Школалда авар мац1малъиялъулмурадбуго: ц1алдохъабазе фонетикаялъе, лексикаялъул, раг1и лъугьинальулвахисиялъул, грамматикаялъул, стилистакаялъул х1акъалъулъ лъайщвей, жамг1ияб г1умруялда жанибгьелъул к1вараляул х1акъалъулъ баяналкьей, бит1унхъваялъул валъалхъулишарабилъеялъулишкамиллъизари, лъималазул раг1ул нахърателбечелъизаби.

V - IX классазда авар мац1альул курсалъул г1уц1и Рахьдал мац1алъул программаялдарекъон, V - IX классазда ц1алдохъабазда малъизеккола фонетика, графика, лексика, раг1и лъугьин, грамматика (морфология, синтиксис). Гьединго ц1алдохъабазда лъазекколастилистикаялъулвамац!алъулх!акъалъулъ г1аммал г1елмиял баянал. Ц1алдохъаби ругьунлъизеккола бит1ун хъвазе, бит1ун ц1ализе, калам г1уц1изе валъалхъулишарабилъезе.

Авар мац1алъул материал гьадинбикьунбуго: V, V1 ва VII классаздамалъула фонетика, лексика, раг1и лъугьин, морфология ва бит1унхъвай. Синтаксис лъазабула VIII - IX классазда. Аммасинтаксисалъулвалъалхъулишарабазул х1акъалъулъ бищун г1адатал (авалиял) баянал V классалдагокьола, морфологияб курс синтаксисалъул кьуч1алда лъазабизе, калам цебет1езабиялъул вапунктуациялъул х1алт1аби гьаризерес бук1ине. Гьелцерехунрехсаралрахъазул х1исабги гьабун, программаялда материал линейно-ступенчатый принципалдарекъонкьунбуго. Гьединабпринципги кьоч1ое босун, «лексика», «раг1и льугьин», «предметияб ц1ар» г1адал темаби V ва VI классазда, «глагол» V, VI ва VII классаздакьунруго. «Бит1араб вахъвалсараб калам» абураб тема V ва IX классаздамалъулеббуго. Хут1арал темабицадахъгомалъизерихьизарунруго. Такрарлъулелтемабихадуселклассаздамалъулагьваридгова г1ат1идго. Гьедингопрограммаялда дандч1вала байбихьулклассаздалъималазлъай-хъвайгьабуралтемабиги. Гьединалтемаби г1ат1идго малъизеккола. Программаялда т1олабго материал кьунбуголъималазул г1елазул хаслъабиги х1исабалде росун . Ц1алдохъабазул калам цебет1езаби вагьелпасих!гоц!ализеругьунгьари.

Школалда авар мац1малъиялъ ц1алдохъабазул логикиябпикрува калам цебет1езабула.

Калам цебет1езабиялъе цоцадахурхараблъабгонухбуго.

Калам цебет1еялъул т1оцебесеб нухбуго авар мац1алъул дарсаздалъималазул раг1ул нахърателбечедгьаби.

Авар мац1алъул дарсаздалъималазул раг1ул нахърателбечедгьабула бат1и-бат1иял словариял х1алт1абаздалъун, учебникалдаругелругьунлъиялъул х1алт1абазул текстаздалъун, к1алзул вахъвавулизложенияздалъун, сочинениялдалъун.

Ц1алдохъабазулгун словарияб х1алт1и гьабулелъул, гьел, жалгожидедаго ч1ун, рич1ч1уларел раг1аби ратизе, гьезулмагТнаучителасдагьикъизеругьунгьари, словараздаса бит1ун пайдабосизелъай - бищунго к1вар бугел х1алт1абилъун ккола.

Калам цебет1езабиялъул к1иабилеб нухбуго авар литературияб мац1алъул раг1аби лъугьиналъул, гьелдандраялъул, предложениял г1уц1иялъул, бит1ун ц1алиялъул вагь. ц. нормабилъай. Гьебрахъалъпрограммаялда (жиб-жибтемаялъулк!иабилебпункталдагъоркь) ч1ванкъог1ун бихьизабунбугощибабклассалдалъималазещвезекколеблъайгилъугьинекколеббажариги.

Калам цебет1езабиялъул лъабабилебнухгибуго авар мац1альул дарсазда бат1и-бат1ияб темаялъулважанралъулматериалазда т1асан ц!алдохъаби к1алъазе ругьунгьари.

Калам г1уц1изе ц!алдохъабиругьунгьариялъе лъик1алан замангибихьизабунбуго. (Авар мац1алъе рихьизарурал саг1тазул щуго бут1а гьабунцо бут1а). Калам г1уц1изе ругьунгьари ц1ик1к1араб к!варбугебишбугелъул. гьелъие мац1алъул программаялдажиб-жибклассалъе бат1аго темабигикьунруго.

Ц1алдохъанасда лъазекколатексталда т1ад х1алт1изе, гьелъуласлиябпикрубатизе, къокъабва г1ат1идаб план г!уц1изе, гьелдарекъон материал тартибалдегиккезабун, (бицунгихъванги) изложение т1обит1изе.

Авар мац1алъул дарсазда к1вар кьезекколац!алдохъабазул к1алзул монологияб калам камиллъизабиялде. Гьелъиег!оло ц1алдохъаби т1амизе ккола бат1и-бат1иял темабазда т1асан к1алъазе.

Т1олабго лъаг1алида жаниргьарурал х1алт1абаздалъунги, изложенияздалъунги, сочиненияздалъунги ц1алдохъабазулъ бит1араб к1алзул вахъвавул калам г1уц1иялъул бажарилъугьинебуго.

Изложениязетексталвасочинениязетемаби т1аса рищулебмехалъ, гьелтарбиякьеялъулва г1елмияб рахъалъандандекколел рук1ине ккола.

Ц1алдохъабазул калам цебег1езабиялъе бихьизабураблъабабгонухалъгьезулкаламалъулъ дандч!валел г1унгут1аби ва гъалат1ал т1аг1инаризе квербакъула.

Ц1алдохъабазул калам цебет1езабиялда бухьараббугопасих!гоц!ализелъазабиялъулишги.

Пасих1го ц1алиялъул ругьунлъабикамиллъизаризехудожествиялтекстал (хабар, маргьа, кеч1) росула.

Пасих1го ц!ализелъималругьунгьариялъе синтаксис лъаялъулги к1удияб к1вар буго. Гьелърескьола калам камилгьабизева цебет1езабизе.

Бит1унхъваялъул рахъалъбажариборхизабула, бат1и-бат1иял тайпаялъул (г1инзулаб, берзулаб, кант1изариялъулаб, баян гьабиялъулаб, творческияб г1адал) диктанталгьарун.

Авар мац1алъул дарсаздацогипредметазулгунбухьен

Школалда ц1алдохъабаз аслиябкуцалдалъазабулалитературиябмац!. Гьединлъидалщулияббухьенбук!инекколаадабияталъулкурсалъулгун. Гьениб к1вар кьезекколахудожествияласаразде. Гьелърескьоламац!алъулцо-цохаслъаби цереч1езаризе, раг1аби х1алт1изариялда, грамматикиялформабазда, бат1и-бат1иял синтаксисиял г1уц1абазда, тексталъулбут!абазулвапредложениязулбухьеналъул къаг1идабазда, калам х1алт1изабиялъул бат1и-батТиял рахъаздахурхаралсуалал баян гьаризе.

К1удияб к1вар буго г1урус мац1алъулгун бухьенкквеялъулги. Гьелъгирескьола к1иябго мац1алъул грамматикиялг!аммалвахасалрахьал ч1езаризе, ай цогоклассалдагьебк!иябголъазабулелъул, гьезулдандекколелгикколарелгирахъазул х1исаб гьабун, дарскьей чара гьеч!ебметодикияб къаг1идалъун ккола. Гьебгоабизебегьулашколалдалъазабулеб къват1исеб пачалихъалъулмац!алъул х1акъалъулъги.

Авар мацI 5 класс

№	Дарсил тема	Чан саг1ат	РокъобехIалтIи	Плпналъулаб къо- моц1	Х1ужжаялъулаб къо- моц1
1	Раг1ул г1уц1и. К1ирекъарал х1арпал	1	§ 1 гьум. 5-6 § 3 гьум. 7 5-6 предложение г1уц1изе	08.09	
2	Каламалъул бут1аби. Предметияб ц1ар.		§ 4-6 гьум 8-9	22.09	
3	Прилагательное Ц1арубак1	1	§ 7-8 х1. 29 гьум. 12	29.09	
4	Глагол. Раг1абазул диктант	1	§ 9-11 гьум. 12-14	06.10	
5	Диктант. Гъалбац1ги гьойги	1	Малъараб материал такраргьаби	13.10	
6	Синтаксис ва пунктуация Раг1абазул дандрай. Диктанталъул анализ	1	§ 12 гьум.19 х1. 44	20.10	
7	Предложение. Раг1абазул диктант. Хабарияб, суалиябва т1алабияб предложение. Ах1ул предложение	1	§ 13 гьум 20-24 § 15-16 х1. 70 гьум. 28	27.10	
8	Предложениялъулчленал. Подлежащее. Сказуемое	1	§ 16 х1. 85 гьум. 34 § 17 х1. 106 гьум. 40	10.11	
9	Бит1араб дополнение. Определение	1	§ 18 х1. 113 гьум. 42 § 19, гьум. 43 х1. 125 гьум. 45	17.11	
10	Хъвалсараб дополнение	1	§ 20 гьум. 46 х1. 132 гьум. 48	24.11	
11	Х1ал. Раг1абазул диктант	1	§ 21 х1. 143 гьум. 51	01.12	
12	Т1ирит1ич1ел ва т1ирит1арал предложениял	1	§ 22 х1. 148 гьум. 53	08.12	
13	Тайпацоялчленалгунпредложениял	1	§ 23 х1. 167 гьум. 58	15.12	
14	Хит1аб	1	§ 24 гьум. 59-63	22.12	

15	Контролияб диктант.	1	Малъараб материал такраргьаби	29.12
16	Г1адаталги жураралгипредложениял	1	§ 25 х1. 199 гьум. 69	12.01
17	Бит1араб калам. Диалог	1	§ 26 х1. 215 Суалалгьум. 77	19.01
18	Фонетика ва графика. Каламалъулгьаркьалвагьеллъугьунеб куц	1	§ 28 гьум. 79-80	26.01
19	Рагьаралварагьукъалгьаркьал	1	§ 29 х1. 239 гьум. 86	02.02
20	Алфавит. Е,Ё,Ю,Я х1арпал. Ъ ва Ь	1	§ 30 гьум. 89-93 § 31 гьум. 93-95 х1. 259 гьум. 96 § 32 гьум. 96-97	09.02
21	Изложение. Калам цебет1езаби. Ясги ц1ц1еги	1	Малъараб материал такраргьаби	16.02
22	Слог ва раг1и бикьунбоси .Ударение. Раг1ул фонетикияб разбор гьаби	1	§ 33 гьум. 98-101 х1. 269 гьум. 100 § гьум. 10534 Суалал	02.03
23	Лексика. Лексикаялъул х1акъалъулъ бич1ч1и. Раг1ул маг1на	1	§ 35 х1. 283 гьум. 108	09.03
24	Эркенаб диктант. Гъалбац1ги гьойги	1	Малъараб материал такраргьаби.	16.03
25	Цо маг1наялъул ва г1емер маг1наялъул раг1аби Раг1ул бит1араб вахъвалсараб маг1на	1	§ 38 х1 305 гьум. 116	23.03
26	Омонимал. Синонимал.Антонимал.	1	§ 39 х1. 312 гьум. 117 § 40 х1. 316	06.04
27	Раг1и хиси. Раг1и лъугьин	1	§41 х1.325 гьум. 121	13.04
28	Раг1ул ахирвааслу .Раг1ул кьибил. Суффикс	1	§ 42 гьум. 122,123 §43 х1. 340 гьум. 125 §44 х1. 351 гьум. 128	20.04
29	Раг1ул кьибилалъулъгьаркьазулхиси.РагьаралгьаркьалхисиРагьукъалгьаркьалхиси. Раг1аби лъугьин	1	§48 х1. 380 гьум. 135 Суалалгьум.	27.04

			136	
30	Морфология. Предметияб ц1аралъул грамматикиял г1аламатал Предметиял ц1арал предложениялъулчленаллъун х1алт1изари. Хасалва г1аммал ц1арал	1	§49 х1. 387 гьум. 139 §50 х1. 406 гьум. 143	04.05
31	Предметияб ц1аралъул жинс.Предметияб ц1аралъул форма	1	§52 х1.424 гьум. 149 §53 х1.435 гьум.153	11.05
32	Глагол. Г1аммаб баян.Рухьаралва т1адч1арал глаголал Жинсиялважинсиялгурел глаголал. Глаголияб ц1ар	1	§54 гьум. 157-162 §55 х1.464 гьум. 164 §56 гьум. 165-166 §57 х1.473 гьум. 167	18.05
33	Глаголалъулзаманаби. Араб ва бач1унеб заманалъул глаголал. Г1ахьалаб вагьанжезаманалъул глаголал	1	§58, 59, 60 гьум. 169-173 §60, 61 х1.500 гьум. 176	25.05
34	Контролияб диктант. Т1абиг1иял бечелъабаздаса бит1ун пайдабосизе	1		

V классалъул ц1алдохъабазул лъаялдехунвабажариялдехунругеласлиял т1алабал. Ц1алдохъабазда лъазеккола:
раг1ул бит1араб вахъвалсараб, г1емер вацо маг1на бук!ин, омонимал, синонималваантонимал; раг1ул фонетикияб, морфологиябва г1уц1иялъул разбор гьабизе; бат1и-бат1иял тайпабазул г1адатал предложениял г1уц1изе;
г1адатал предложенияздасасоюзаздалъунгисоюзал гьеч1огоги журарал сок1к1арал предложениял г1уц1изе;
кьолболъхисикколелпредметиязц!аралдул г1емерлъул форма бит1ун лъугьинабизе.

Ц1алдохъабазухъа бажаризеккола:

Орфографиялъулрахъалъан: г1адамазул вагеографиял ц1аразулъ, къват1азул, байданазулвапачалихъиялбайрамазул ц1аразулл к1удияб хlарпхъвазе;

т1ахьазул, газетазул, журналазул, суратазул, кинофильмабазул, литературияласаразул ц1аразул бет1ералда к1удияб хlарпхъвазевакавычкабилъезе;

Пунктуациялъулрахъалъан: хит1абазулъ лъалхъулишарабилъезе; журарал сок1к1арал предложениязулъзапятаяллъезе; тайпацоялчленазулъва бит1араб каламгунпредложениялъулълъалхъулишарабилъезе.
Орфоэпиялъулрахъалъан:геминаталвалабиалиялгьаркьал бит1ун рахъизе; бак1алъул диалекталдедандеккунлитературияб мац1алъулъ ругел бат1и- бат1иял гьаркьал бит1ун рахъизе. **Калам г1уц1иялъул рахъалъан:**
тексталъул тема вааслиябпикру ч1езабизе; хабариябтексталъул г1адатаб план г1уц!изе; дурусговакъокъгохабариялтекстал рицине вахъвазе; бихьизабурабтемаялда т1асан сочинение хъвазе;

жинцагогьабураб х1алг1ул х1акъалъулъ хабархъвазевабицине;

жиндиргопикрубаянго, дурусгобицине, берцингохъвазе, х1ажат гьеч1еб такрарлъи биччангут1изе, жиндиргокаламалъулълексикиялсинонимал х1алт1изаризе.